
Nestverlaters

FREEK BUCX

Patronen van uit huis gaan bij jongvolwassenen en de geografische afstand tussen ouders en jongvolwassen kinderen

In de *jongvolwassenheid*, de fase tussen de adolescentie en de latere volwassenheid, doen zich in een snel tempo op verschillende terreinen cruciale veranderingen voor die worden gekenmerkt door een toenemende maatschappelijke, emotionele en economische zelfstandigheid: jongeren verlaten het ouderlijk huis, betreden de arbeidsmarkt, gaan samenwonen of trouwen, en krijgen kinderen. Deze transities gaan vaak gepaard met verhuizingen.

Foto: Morguefile/taliesin

Uit de analyses blijkt dat jongvolwassenen veruit het meest verhuisden. Bijna 21 procent van de jongvolwassenen die aan beide rondes van de NKPS deelnamen, is (ten minste eenmaal) verhuisd tussen ronde 1 en ronde 2. Voor de rest van de respondenten (alle volwassenen van 35 jaar en ouder) ligt dat percentage op slechts acht procent. Deze cijfers komen overeen met eerdere onderzoeksgegevens. De resultaten die in de volgende paragrafen worden beschreven, zijn afkomstig van analyses op basis van NKPS-ronde 2.

Verlaten van het ouderlijk huis

Tegenwoordig blijven jongeren langer thuiswonen; dit fenomeen wordt ook wel het 'Hotel Mama'-effect genoemd en wordt in veel westerse landen gevonden. In het onderzoek op basis van de NKPS-gegevens blijkt dat dochters gemiddeld op 20,3-jarige leeftijd en zoons op 21,3-jarige leeftijd het ouderlijk huis verlaten en zelfstandig gaan wonen, alleen of met een partner. Een klein deel van de jongeren (bijna acht procent) verlaat het ouderlijk huis vóór het 18de levensjaar; bijna tien procent gaat na de 25ste verjaardag voor het eerst zelfstandig wonen. Vergelijkbare percentages kwamen in eerder recent Nederlands onderzoek naar voren.

NKPS-gegevens tonen aan dat hoger opgeleide jongeren het ouderlijk huis eerder verlaten dan lager opgeleide jongeren: Hbo-instellingen en universiteiten liggen meestal niet in de buurt van het ouderlijk huis, waardoor het voor deze jongeren aantrekkelijker wordt om op relatief vroege leeftijd zelfstandig te gaan wonen. Verder komt in het onderzoek naar voren dat jon-

Het verlaten van het ouderlijk huis is één van de meest belangrijke veranderingen die jongvolwassenen meemaken. In deze bijdrage wordt gekeken naar de leeftijd waarop jongvolwassenen de ouderlijke woning verlaten en welke rol ouders hierin spelen. Verder wordt nagegaan hoe ver jongvolwassenen van hun ouders af (gaan) wonen. Om deze vragen te beantwoorden werd informatie gebruikt afkomstig uit de Netherlands Kinship Panel Study. Een steekproef werd samengesteld van alle jongvolwassen respondenten; jongvolwassenheid werd hierbij gedefinieerd als de leeftijdsperiode tussen 18 en 34 jaar oud.

geren die een ouderlijke echtscheiding hebben meegemaakt het ouderlijk huis eerder verlaten, zoals ook uit eerder onderzoek bleek.

De NKPS-data bieden de mogelijkheid om, naast structurele persoons- en gezinskenmerken, ook effecten van relaties tussen gezinsleden te onderzoeken. Zo komt uit de analyses naar voren dat jongeren die in de adolescentie vaak conflicten tussen hun vader en moeder meemaakten, een grotere kans hebben dat ze op relatief vroege leeftijd (vóór hun 18de) het ouderlijk huis hebben verlaten. Jongeren die tijdens de adolescentie een warme band met hun moeder hadden en veel ondersteuning ontvingen verlaten het ouderlijk huis op latere leeftijd dan jongeren met een minder hechte band; een dergelijk effect wordt niet gevonden voor de band met de vader. Deze bevinding biedt ondersteuning voor het 'Hotel Mama'-fenomeen: wanneer jongeren een goede verstandhouding met hun moeder hebben en moeder mogelijk bereid blijft een groot deel van het huishoudelijke werk te verzorgen, kunnen zij in het ouderlijk huis een relatief onafhankelijk leven leiden zonder op zichzelf te gaan wonen.

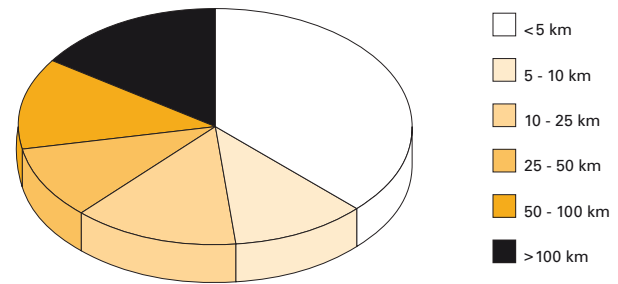
Afstand tot het ouderlijk huis

Hoe ver wonen jongvolwassenen van het ouderlijk huis af? Om dit te onderzoeken werd op basis van de NKPS-data de geografische afstand in kilometers berekend tussen de adressen waarop jongvolwassenen en hun ouders wonen. Hierbij zijn jongvolwassenen onderzocht die kort geleden het ouderlijk huis hebben verlaten, maar ook jongvolwassenen die al een tijd geleden zelfstandig zijn gaan wonen. Omdat sommige ouders gescheiden zijn of één van beide ouders inmiddels overleden is, zijn analyses apart voor vaders en moeders uitgevoerd.

Uit de resultaten blijkt dat Nederlandse jongeren die het ouderlijk huis hebben verlaten over het algemeen dichtbij hun ouders wonen: ongeveer 50 procent van de jongvolwassenen woont binnen een straal van tien kilometer van ten minste één van hun ouder(s), 25 procent woont op een afstand van 10 tot 50 kilometer en eveneens 25 procent verder dan 50 kilometer. Deze resultaten zijn in lijn met eerder recent Nederlands onderzoek.

Overeenkomstig eerder onderzoek blijkt het opleidingsniveau van ouders en kinderen van grote invloed: ouders en kinderen die hoger zijn opgeleid wonen over het algemeen verder van elkaar dan ouders en kinderen die lager zijn opgeleid. Naarmate jongvolwassenen zelf meer kinderen hebben gekregen wonen zij dichterbij hun ouders. Mogelijk kiezen jongvolwassenen met kinderen ervoor om dichterbij hun ouders te wonen. Daardoor wordt de ondersteuning door ouders bij de zorg voor (klein)kinderen immers vergemakkelijkt. Op grond van onze (cross-sectionele) gegevens is niet vast te stellen of jongvolwassenen dichterbij hun ouders gaan wonen of dat ouders richting de kinderen gaan wonen in geval van kleinkinderen. Jongvolwassenen die een ouderlijke echtscheiding hebben meegemaakt wonen verder af van hun vader dan jongvolwassenen uit intacte gezinnen; er werd geen effect gevonden van ouderlijke schei-

Geografische afstand tussen jongvolwassenen die het ouderlijk huis hebben verlaten en hun ouders (gewogen percentages)

Bron: NKPS-data ronde 2 (2007).

ding op afstand tot de moeder. Deze verschillen in effecten tussen vader en moeder kunnen waarschijnlijk worden verklaard door het feit dat vaders meer dan moeders na een scheiding de niet-verzorgende ouder zijn. Verder blijkt uit de bevindingen dat kinderen dichterbij hun ouders wonen naarmate zij gedurende de adolescentie een hechtere relatie met hen hadden.

Tot slot

Op basis van NKPS-gegevens kan worden gesteld dat kenmerken van het ouderlijke gezin invloed hebben op zowel de leeftijd waarop jongvolwassenen op zichzelf gaan wonen als op de afstand van de woning van jongvolwassenen tot het ouderlijk huis. Gemiddeld verlaten jongeren het ouderlijk huis op 21-jarige leeftijd. Wanneer ouders zijn gescheiden of wanneer er ernstige conflicten tussen ouders bestaan, verlaten jongeren het ouderlijk huis op jongere leeftijd. Jongeren die tijdens de adolescentie een hechte relatie met hun moeder hadden, zijn over het algemeen juist ouder wanneer zij zelf-

HET NKPS-ONDERZOEK

Het NKPS (Netherlands Kinship Panel Study)-onderzoek wordt uitgevoerd door het NIDI en de universiteiten van Utrecht, Amsterdam (UvA) en Tilburg. Het onderzoek wordt behalve door deze instellingen bekostigd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) en door de ministeries van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu (VROM), Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SWZ), Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Justitie.

Van september 2002 tot en met januari 2004 zijn tegen de 10.000 mensen uit verschillende families in Nederland geïnterviewd. Daarnaast werd een schriftelijke vragenlijst ingevuld. Er werden vragen gesteld over onder meer de omvang van de familie, hoe ver de familieleden van elkaar wonen, hoe vaak ze elkaar zien en wat ze voor elkaar doen en betekenen. Verder werd door zo'n 10.000 familieleden van deze hoofdrespondenten een schriftelijke vragenlijst ingevuld.

In juli 2004 werden de geanonimiseerde gegevens beschikbaar gesteld aan alle geïnteresseerde onderzoekers in Nederland. In december 2004 verscheen een speciale NKPS-uitgave van Demos die ook aan alle respondenten werd gezonden. Er verscheen een persbericht en diverse media besteedden aandacht aan het onderzoek.

In 2006 en 2007 zijn mensen uit de eerste ronde, voor zover zij toestemming gaven, opnieuw ondervraagd, in een face-to-face-gesprek, via de telefoon of, schriftelijk, door via de website een vragenlijst in te vullen. Bijna 7.000 mensen deden aan de tweede ronde mee. In de tweede ronde werd speciaal aandacht besteed aan de gevolgen van scheiding en hertrouw, aan de combinatie van werk en zorg binnen gezinnen en families, aan intergenerationele overdrachten en aan de betekenis van familiebanden voor allochtonen. Door deze aandacht voor maatschappelijk relevante thema's is het onderzoek niet alleen wetenschappelijk van belang, maar kan het ook informatie opleveren die bruikbaar is bij de formulering van overheidsbeleid.

FLINKE GROEI KINDEROPVANG IN 2007

In 2007 gingen ongeveer 625.000 kinderen onder de 13 jaar naar de formele opvang, bijna een kwart van alle kinderen in deze leeftijdsgroep. In 2006 was dat nog 20 procent. Het aantal kinderen in de buitenschoolse opvang steeg met 50.000 tot 215.000. Het kinderdagverblijf ving 40.000 meer kinderen op. In 2007 ontvingen 388.000 ouders kinderopvangtoeslag. Mede door een aanpassing in de Wet kinderopvang in 2007 was dat aantal flink gestegen: in 2006 waren het er nog 117.000 (CBS).

standig gaan wonen. Jongeren van wie de ouders zijn gescheiden, wonen verder van hun vader af dan jongeren uit intacte gezinnen; jongeren die tijdens de adolescentie een hechte relatie met hun ouders hadden wonen naderhand dichter bij hun ouders dan jongeren met een minder hechte relatie.

LITERATUUR:

- Bekke, S. ter en T. Fokkema (2007), Familiesolidariteit in Europa nog springlevend. *Demos*, 23, 8, pp. 1- 5.
- Dykstra, P. A., M. Kalmijn, T.C.M. Knijn, A.E. Komter, A.C. Liefbroer en C.H. Mulder (2007), Codebook of the Netherlands Kinship Panel Study, a multi-actor, multi-method panel study on solidarity in family relationships, Wave 2. *NKPS Working Paper No. 6*. Den Haag: NIDI.
- Fischer, T. en P.M. de Graaf (2001), Ouderlijke echtscheiding en de levensloop van kinderen:

negatieve gevolgen of schijnverbanden? *Sociale Wetenschappen*, 44, pp. 138 – 163.

- Graaf, A. de en S. Loozen (2006), Uit huis gaan van jongeren. *Bevolkingstrends*, 54, pp. 34 – 40.
- Jong-Gierveld, J. de, A.C. Liefbroer en E. Dourleijn (2001), Je bent jong en je wilt wat ... Patronen van uit huis gaan in 16 Europese landen en in de USA. *Bevolking en Gezin*, 30, pp. 77 – 100.
- Kalmijn, M. (2006), Educational inequality and family relationships: Influences on contact and proximity. *European sociological review*, 22, pp. 1 – 16.
- VROM (2006), *Verhuismobiliteit: Een literatuurstudie naar belemmeringen tot verhuizen*. Retrieved from: www.vrom.nl/get.asp?file=docs/kamerstukken/Thu8Feb20070926380100/DGW2007007652a.pdf (15 mei 2007).

Drs. F. Bucx, Universiteit Utrecht, Algemene Sociale Wetenschappen. E-mail: f.bucx@uu.nl